

DECORURILE CERAMICII LA ROATĂ

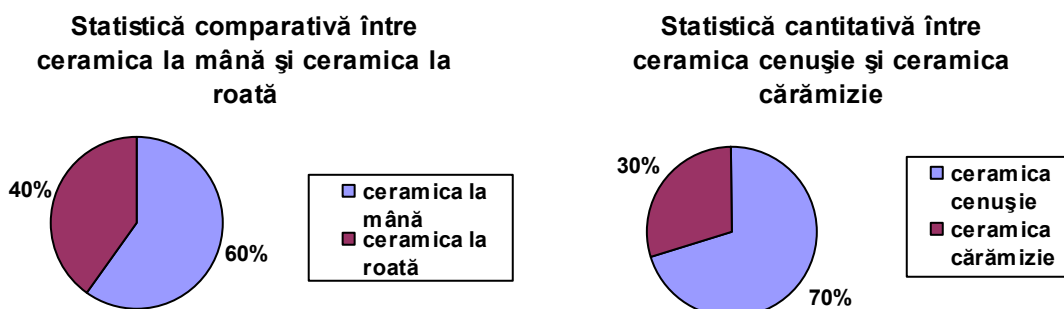
DIN AȘEZAREA DACICĂ DE LA ROȘIORI-DULCEȘTI (JUD. NEAMȚ)

George Dan HÂNCEANU*

Key words: Roșiori - Neamț, pottery, dacian age, polished decoration, ornamental motives.

Situl arheologic de la Roșiori - Neamț (punctul *Țarina Veche*) se află la aproximativ 15 km vest de municipiul Roman, fiind situat pe terasa superioară a râului Moldova. Identificat printr-o periegheză din 2003, acesta are în apropiere o altă stațiune, cu straturi de cultură specifice secolelor II-III și VII-IX, de la Poiana-Dulcești, punctele *Siliște*¹ și *Varniță*². Oarecum similar din punct de vedere stratigrafic, așezarea de la Roșiori are un nivel din perioada II-III și altul caracteristic intervalului de timp VI-VII.

Pe parcursul celor patru campanii (2004-2007), efectuate în așezarea de pe malul Moldovei, s-au descoperit diverse complexe închise (locuințe, vetre, gropi de provizii, cult și menajere), îndeosebi din secolele II-III, întrucât stratul antic este mai consistent (ajunge până la 0,80-1 m grosime). Principalul material găsit în strat și în complexe este ceramica, modelată la mână și la roată. Prima categorie domină inventarul așezării dacice, fiind în proporție de 60% din total. Ca tipuri de vase predomină cătuile, vasele borcan și de provizii. În cazul ceramicii, executată la roată, numărul recipientelor este redus și s-a păstrat fragmentar, împiedicând restaurarea prea multor exemplare. Cantitativ, ceramica de culoare cenușie este în proporție de 70%, față de doar 30% ceramica cărămizie:

* Muzeul de Istorie Roman, str. Cuza Vodă, nr. 36, email: georgehanceanu@yahoo.com. Comunicare susținută la a V-a ediție a Sesiunii de Comunicări Științifice (22-23 mai 2009), organizată de Muzeul „V. Pârvan” Bârlad.

¹ Săpături efectuate de Gh. Bichir (1961-1970) și V. Ursachi (doar în 1961, când fondurile au fost puse la dispoziție de Muzeul de Istorie din Roman), care au confirmat prezența unui strat din epoca bronzului (cultura Noua), suprapus de unul antic, din secolele II-III (cu patru locuințe adâncite, două de suprafață și 26 de gropi de provizii), iar deasupra un nivel medieval timpuriu, din veacurile VII-IX (cinci locuințe adâncite). Aceste rezultate au fost valorificate în mai multe articole și o monografie: Gh. Bichir, *Noi contribuții la cunoașterea culturii materiale a carpilor*, în *SCIV*, t. 16, 1965, 4, p. 675-694; Idem, *Les Carpes à la lumière des dernières découvertes archéologiques de Moldavie*, în *Atti*, III, 1966, p. 74-79; Idem, *La civilisation des Carpes (IIe-IIIe siècles de n.è) à la lumière des fouilles archéologiques de Poiana-Dulcești, de Butnărești et de Pădureni*, în *Dacia*, N.S., 11, 1967, p. 177-224; Idem, *Șantierul arheologic de la Poiana-Dulcești*, în *Materiale*, X, 1973, p. 97-103; Idem, *Cultura carpică*, București, 1973, 412 p.

² Cercetări ample întreprinse de Gh. Bichir (1962-1970), care au dezvelit o așezare din secolele II-III d. Hr., cu 18 locuințe adâncite, trei de suprafață și 91 de gropi de provizii. Acest sit antic s-a întins și spre centrul satului, la punctul „Transformator” găsindu-se două locuințe adâncite, două de suprafață și nouă gropi de provizii. Materialul arheologic a fost publicat în mai multe studii și o monografie de specialitate: Gh. Bichir, *op. cit.*, în *SCIV*, t. 16, 1965, 4, p. 675-694; Idem, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., 11, 1967, p. 177-224; Idem, *op. cit.*, în *Materiale*, X, 1973, p. 103; Idem, *Cultura carpică*, București, 1973, 412 p.

Statistica s-a întocmit pe baza întregului material ceramic descoperit în așezare și nu pe complexe, unde de asemenea domină ceramica la mână, urmată de cea la roată, cenușie.

Principalele tipuri ceramice la roată, descoperite în situl de la Roșiori, sunt cămile, cănițele, fructierele, vasele-urnă, străchinile, castroanele și strecurătoarele, majoritatea lor decorate pe suprafața exterioară³.

Din punct de vedere ornamental, recipientele menționate dispun în general de un decor lustruit, simplu sau îmbinat cu diverse motive, executate tot prin lustruire. Astfel, singurele decoruri de până acum sunt următoarele:

- decor lustruit, simplu, care acoperă întreaga suprafață exterioară a vaselor (întâlnit la ceramica cenușie și cărămizie);
- decor cu brăduți, executat prin lustruire, dispus singur pe gâtul vaselor ori în asociere cu alte decoruri, precum linia vălurită (observat pe ceramica cenușie);
- decor de linii vălurite, lustruite, simple sau duble, situat pe corpul vaselor (pe ceramica cenușie și cărămizie);
- decor de linii hașurate, făcut prin lustruire (la ceramica cenușie și cărămizie);
- decor dispus pe unul sau două registre, ultimul delimitat printr-o linie orizontală, compus din linii oblice, primele spre stânga, celelalte spre dreapta, sub forma unor „raze solare” (ceramica cenușie și cărămizie).

Dintre acestea cel mai întâlnit este decorul lustruit simplu, observat pe o mare parte din vasele lucrate la roată, dar și pe alte obiecte (fusaiole).

1. *Decorul lustruit simplu* este răspândit pe majoritatea vaselor amintite, atât pe cele de culoare cenușie cât și cărămizie. Ca dispunere, acesta începe de pe gât și se termină spre fund, iar în cazul vaselor cu buza evazată (vase-urnă, fructiere) s-a constatat și decorarea lor. Recipientele astfel ornamentate au servit la treburi casnice, precum depozitarea semințelor cerealiere, păstrarea apei și a alimentelor etc (Planșele I-III). Vase lustruite s-au găsit în majoritatea așezărilor și necropolelor din secolele II-III d.Hr, precum cele de la Poienesti-Vaslui⁴, Rocna⁵, Săbăoani⁶, Tămășeni⁷, Gâdinți⁸, Pâncești⁹, Văleni-Neamț¹⁰, Cucorăni-Botoșani¹¹ (Moldova), Șirna-Prahova¹² (Muntenia), însă prezența acestui ornament este atestată și pe recipientele geto-dacice mai vechi de la Bâta Doamnei-Neamț¹³, Poiana-Galați¹⁴, Brad¹⁵, Răcătau-Bacău¹⁶, fără a omite semnalarea lui încă din epoca bronzului.

³ Desene executate de muzeograf-inginer Dan Spătariu, din cadrul Muzeului de Istorie Roman. Mulțumesc în mod special pentru acuratețea redării decorurilor de pe vase.

⁴ R. Vulpe, *Săpăturile de la Poienesti din 1949*, în *Materiale*, I, 1953, p. 319 (fig. 110), 326 (fig. 127).

⁵ V. Ursachi, *Așezarea dacilor liberi de la Rocna*, în *Studia-Bibliotheca Cymidavae* (In onorem dr. Florea Costea), Brașov, 2007, p. 251 (pl. III/3), 259 (pl. XI/2, 5, 9), 266 (pl. XVIII/6, 8, 9), 270 (pl. XXII/1).

⁶ Idem, *Cercetări arheologice efectuate de Muzeul de Istorie din Roman în zona râurilor Siret și Moldova*, în *Carpica*, I, 1968, p. 161 (fig. 37/4), 164 (fig. 39/1, 4).

⁷ Idem, *Cercetările arheologice de la Tămășeni-„La Siliște”, jud. Neamț*, în *Mem.Antiq.*, XXII, 2001, p. 236 (pl. VI/13, 14), 239 (pl. VIII/5), 243 (pl. XI/6), 244 (pl. XII/9, 10), 246 (pl. XIII/6).

⁸ Idem, *Așezarea dacică de la Gâdinți, com. Sagna, jud. Neamț*, în *Carpica*, XXX, 2001, p. 19 (pl. V/1), 25 (pl. XI/7), 27 (pl. XIII/7), 30 (pl. XVI/1, 8, 10), 31 (pl. XVII/6).

⁹ Idem, *Așezarea dacică de la Pâncești, com. Poienari, jud. Neamț*, în *Carpica*, XXIX, 2000, p. 106 (pl. XI/3, 4), 111 (pl. XXI/8).

¹⁰ I. Ioniță, V. Ursachi, *Văleni o mare necropolă a dacilor liberi*, Editura Junimea, Iași, 1988, p. 123 (fig. 21/28, 33), 134 (fig. 32/38).

¹¹ S. Teodor, *Săpăturile de la Cucorăni (jud. Botoșani)*, în *Arh.Mold.*, VIII, 1975, p. 188 (fig. 49/2, 5), 191 (fig. 52/4).

¹² Șt. Olteanu, N. Grigore, V. Nicolae, *Comunitatea sătească de la Șirna, județul Prahova (secolele II-X d. Hr.)*, în *lumina izvoarelor arheologice*, București, 2007, p. 197 (pl. V/3), 203 (pl. XI-XII/1).

¹³ A. Buzilă, *Despre ceramica daco-getică lucrată cu roata de la Bâta Doamnei, Piatra Neamț*, în *Mem.Antiq.*, IV-V, 1972-1973, p. 95, 334 (fig. 2/1-4).

¹⁴ R. Vulpe, S. Teodor, *Piroboridava. Așezarea geto-dacică de la Poiana*, București, 2003, p. 677 (fig. 198/3), 705 (fig. 226/1).

2. *Decorul cu brăduți*, executat prin lustruire, rămâne unul dintre cele mai vechi întâlnit pe ceramica geto-dacică, încă din perioada secolelor IV-II î.Hr., perpetuat ulterior secole de-a rândul. Probabil durata sa în timp se datorează și simbiozei om-natură, precum și semnificației aparte de *arborele vieții*. Acest ornament este reprezentat singur sau combinat cu alte motive, cum ar fi linia vălurită (Planșele IV/2, 3; V/1) și este situat pe gâtul sau burta exemplarelor ceramice (câni, amforete, de culoare cenușie, de la Roșiori). Întrucât este foarte răspândit, îl regăsim atât pe vasele din cetățile dacice de la Poiana-Galați¹⁷, Răcățâu¹⁸ și Brad-Bacău¹⁹, dar și în alte stațiuni, caracteristice perioadei II-III, de la Poienestii-Vaslui²⁰, Poiana-Dulcești²¹, Butnărești²², Rocna²³, Gâdinți²⁴, Văleni-Neamț²⁵, Zvorâștea-Suceava²⁶, precum și pe vasele eneolitice ale culturii Cucuteni.

3. *Decorul de linii vălurite* apare pe ceramica cenușie și cărămizie de la Roșiori și este făcut prin lustruire. Ornamentul este alăturat și altor motive decorative (pentru acest sit, împreună cu brăduți), dar este redat și separat, în două variante: *linia vălurită simplă* sau *dublă*, dispusă orizontal pe gâtul ori burta cânilor și pe buzele fructierelor (Planșa VI). Acest motiv decorativ a fost des întrebuintat pe vasele dacilor, nu doar din perioada clasică ci și mai târziu, păstrându-se și pe oalele făcute de populația veche românească. Analogii foarte multe, încă din veacurile IV-II î.Hr., la Poiana-Galați²⁷, Bâțca Doamnei-Neamț²⁸, Răcățâu²⁹, Brad-Bacău³⁰, urmate de siturile descoperite la Poienestii-Vaslui³¹, Butnărești³², Aldești (2)³³, Rocna³⁴, Tămășeni³⁵, Gâdinți³⁶, Pâncești³⁷, Văleni-Neamț³⁸, Cucorâni-Botoșani³⁹, Botoșani⁴⁰, Rus-Mănăstioara⁴¹, Zvorâștea-Suceava⁴² (Moldova),

¹⁵ V. Ursachi, *Zargidava. Cetatea dacică de la Brad*, București, 1995, p. 446 (pl. 97/3, 7, 9, 14), 447 (pl. 99/11); în continuare, prescurtat *Zargidava*.

¹⁶ V. Căpitanu, *Cercetările arheologice în Dava de la Răcățâu-Tamasidava, între anii 1992-1996*, în *Carpica*, XXVI, 1997, p. 77 (fig. 10/3), 103 (fig. 36/8); în continuare, prescurtat *Cercetările arheologice*.

¹⁷ R. Vulpe, S. Teodor, *op. cit.*, p. 697 (fig. 218/2, 4).

¹⁸ V. Căpitanu, *Cercetările arheologice.....*, în *Carpica*, XXVI, 1997, p. 78 (fig. 11/1, 3).

¹⁹ V. Ursachi, *Zargidava.....*, p. 450 (pl. 105/6); Idem, *Elementele decorative ale cânilor geto-dacice*, în *Arh.Mold.*, XVIII, 1995, p. 34-43 (pl. II/2; VI/9); ultimul titlu, în continuare prescurtat *Elementele decorative*.

²⁰ R. Vulpe, *op. cit.*, în *Materiale*, I, 1953, p. 324 (fig. 123).

²¹ Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 268 (pl. LII/8-10), 359 (pl. CXLIII/3, 5).

²² *Ibidem*, p. 280 (pl. LXIV/3), 328 (pl. CXII/4), 345 (pl. CXXIX/2).

²³ V. Ursachi, *op. cit.*, în *Studia-Bibliotheca Cymidavae* (In honorem dr. Florea Costea), 2007, p. 255 (pl. VII/5).

²⁴ Idem, *op. cit.*, în *Carpica*, XXX, 2001, p. 19 (pl. V/2), 28 (pl. XIV/2, 4), 30 (pl. XVI/9).

²⁵ Idem, *op. cit.*, în *Carpica*, I, 1968, p. 121 (fig. 6/9).

²⁶ M. Ignat, *Dacii liberi din Moldova-contribuții arheologice-necropolele de la Podeni și Zvorâștea*, Editura Helios, Iași, 1999, p. 90-91 (fig. 9/5); în continuare, prescurtat *Dacii liberi din Moldova*.

²⁷ R. Vulpe, S. Teodor, *op. cit.*, p. 682 (fig. 203/2-5), 683 (fig. 204/1-3, 5, 6), 684 (fig. 205/7), 685 (fig. 206/5), 687 (fig. 208/1-3).

²⁸ A. Buzilă, *op. cit.*, în *Mem.Antiq.*, IV-V, 1972-1973, p. 335 (fig. 3/3), 339 (fig. 7/2).

²⁹ V. Căpitanu, V. Ursachi, *O nouă cetățuie dacică pe valea Siretului*, în *Carpica*, II, 1969, p. 120 (fig. 26/2); V. Căpitanu, *Cercetările arheologice.....*, în *Carpica*, XXVI, 1997, p. 103 (fig. 36/2, 6).

³⁰ V. Căpitanu, V. Ursachi, *Descoperiri geto-dace în județul Bacău*, în *Crisia*, 2, 1972, p. 109, 111 (fig. 15/1); V. Ursachi, *Zargidava.....*, p. 440 (pl. 85/6; 86/3-6), 441 (pl. 87/1-4), 442 (pl. 89/4, 6, 7; 90/2, 3, 5, 6); Idem, *Elementele decorative.....*, în *Arh.Mold.*, XVIII, 1995, p. 34-43 (pl. II/1; III/8, 13; V/9; VI/9).

³¹ R. Vulpe, *op. cit.*, în *Materiale*, I, 1953, p. 285 (fig. 69/4), 339 (fig. 152, 154), 359 (fig. 199/2), 402 (fig. 309).

³² Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 297 (pl. LXXXI/1).

³³ V. Ursachi, *op. cit.*, în *Carpica*, I, 1968, p. 142 (fig. 25/12).

³⁴ Idem, *op. cit.*, în *Studia-Bibliotheca Cymidavae* (In honorem dr. Florea Costea), Brașov, 2007, p. 255 (pl. VII/2, 9), 270 (pl. XXII/8).

³⁵ Idem, *op. cit.*, în *Mem.Antiq.*, XXII/2001, p. 239 (pl. VIII/6), 244 (pl. XII/13), 246 (pl. XIII/9), 252 (pl. XVIII/4).

³⁶ Idem, *op. cit.*, în *Carpica*, XXX, 2001, p. 19 (pl. V/6), 30 (pl. XVI/2, 4).

³⁷ Idem, *op. cit.*, în *Carpica*, XXIX, 2000, p. 105 (pl. VIII/3; IX/6), 111 (pl. XX/2).

³⁸ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, p. 130 (fig. 28/28), 132 (fig. 30/44), 142 (fig. 40/77).

³⁹ S. Teodor, *op. cit.*, în *Arh.Mold.*, VIII, 1975, p. 192 (fig. 53/1, 8).

Șirna-Prahova⁴³ (Muntenia), din secolele II-III d.Hr.

4. *Decorul de linii hașurate* cunoscut din trecut, încă de la vasele specifice secolelor IV-II î.Hr., îndeosebi cămile cenușii cu două torți, s-a menținut și pentru intervalul II-III, fiind răspândit pe ceramica cenușie și cărămizie de la Roșiori (de regulă pe căni). Acest tip de ornament este situat pe gâtul sau corpul vaselor (Planșa IV/4, 5). Asemănări numeroase, începând cu cetățile geto-dacice de la Bâta Doamnei-Neamț⁴⁴, Poiana-Galați⁴⁵, Răcățâu⁴⁶, Brad-Bacău⁴⁷ și continuând cu siturile identificate la Poienești-Vaslui⁴⁸, Poiana-Dulcești⁴⁹, Butnărești⁵⁰, Rocna⁵¹, Tămășeni⁵², Gâdinti⁵³, Văleni-Neamț⁵⁴, Cucorăni-Botoșani⁵⁵, Zvorâștea-Suceava (Moldova)⁵⁶, Obreja-Alba (Transilvania)⁵⁷.

5. *Decorul de linii oblice* îndreptat spre stânga sau spre dreapta, pe unele cănițe cenușii de la Roșiori (Planșa IV/1). Executat tot prin lustruire, acest decor este redat pe o cană, din inventarul sitului amintit, pe două registre, delimitate printr-o linie circulară orizontală. În partea superioară liniile sunt îndreptate spre stânga, iar în partea inferioară spre dreapta, sub forma unor „*raze de soare*” (Planșa V/2). Analogii în inventarele cetăților daco-getice de la Poiana-Galați⁵⁸, Bâta Doamnei-Neamț⁵⁹, Răcățâu⁶⁰, Brad-Bacău⁶¹ și în stațiunile de II-III de la Poienești-Vaslui⁶², Poiana-Dulcești⁶³, Aldești (2)⁶⁴, Rocna⁶⁵, Tămășeni-Neamț⁶⁶, Botoșani⁶⁷, Zvorâștea⁶⁸, Podeni-Suceava⁶⁹.

⁴⁰ P. Șadurschi, N. Ungureanu, *Așezarea dacilor liberi de la Botoșani-„Groapa lui Ichim”*, în *Hierasus*, X, 1996, p. 47 (fig. 5/3).

⁴¹ M. Ignat, *Șantierul arheologic de la Rus-Mănăstioara – cercetările arheologice din anii 1967 și 1969*, în *Studii și Materiale*, Suceava, III, 1973, p. 249 (fig. 11/6, 8).

⁴² Idem, *Dacii liberi din Moldova.....*, p. 102-103 (fig. 15/4).

⁴³ Șt. Olteanu, N. Grigore, V. Nicolae, *op. cit.*, p. 201 (pl. IX/2), 202 (pl. X/3).

⁴⁴ A. Buzilă, *op. cit.*, în *Mem.Antiq.*, IV-V, 1972-1973, p. 358 (fig. 26/6).

⁴⁵ R. Vulpe, S. Teodor, *op. cit.*, p. 679 (fig. 200/5, 8), 686 (fig. 207/4), 698 (fig. 219/4).

⁴⁶ V. Căpitanu, *Principalele rezultate ale săpăturilor arheologice în așezarea geto-dacică de la Răcățâu (județul Bacău)*, în *Carpica*, VIII, 1976, p. 63, fig. 27/6; Idem, *Noi contribuții la cunoașterea civilizației geto-dacice în bazinul Siretului mijlociu, cetatea dacică de la Răcățâu (antica Tamasidava)*, în *Carpica*, XXIII/1, 1992, p. 176 (fig. 29/1).

⁴⁷ V. Căpitanu, V. Ursachi, *op. cit.*, în *Crisia*, 2, 1972, p. 106-107 (fig. 10/2), 109, 111 (fig. 15/5); V. Ursachi, *Zargidava.....*, p. 440 (pl. 85/4, 6), 442 (pl. 90/6), 446 (pl. 98/13), 447 (pl. 99/2), 450 (pl. 106/1, 2), 456 (pl. 117/3); Idem, *Elementele decorative.....*, în *Arh.Mold.*, XVIII, 1995, p. 34-43 (pl. V/15, 20).

⁴⁸ R. Vulpe, *op. cit.*, în *Materiale*, I, 1953, p. 338 (fig. 151), 348 (fig. 173), 366 (fig. 221), 402 (fig. 309), 465 (fig. 368).

⁴⁹ Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 321 (pl. CV/1, 2), 360 (pl. CXLIV/1-4, 6, 7).

⁵⁰ *Ibidem*, p. 333 (pl. CXVII/1).

⁵¹ V. Ursachi, *op. cit.*, în *Studia-Bibliotheca Cymidavae* (In honorem dr. Florea Costea), Brașov, 2007, p. 255 (pl. VII/1), 262 (pl. XIV/1).

⁵² Idem, *op. cit.*, în *Mem.Antiq.*, XXII, 2001, p. 235 (pl. V/5), 244 (pl. XII/13), 246 (pl. XIII/8).

⁵³ Idem, *op. cit.*, în *Carpica*, XXX, 2001, p. 19 (pl. V/5), 20 (pl. VI/1).

⁵⁴ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, p. 137 (fig. 35/42).

⁵⁵ S. Teodor, *op. cit.*, în *Arh.Mold.*, VIII, 1975, p. 192 (fig. 53/2).

⁵⁶ M. Ignat, *Dacii liberi din Moldova.....*, p. 174 (pl. 12-M40).

⁵⁷ D. Protase, *Obreja. Așezarea și cimitirul daco-roman secolele II-IV. Dovezi ale continuității în Dacia*, Editura Nereamia Napocae, Cluj-Napoca, 2002, p. 285 (pl. XXXIX/2, 4).

⁵⁸ R. Vulpe, S. Teodor, *op. cit.*, p. 679 (fig. 200/3, 7, 9, 12), 684 (fig. 205/6).

⁵⁹ A. Buzilă, *op. cit.*, în *Mem.Antiq.*, IV-V, 1972-1973, p. 351 (fig. 19/1, 7), 354 (fig. 22/6, 8).

⁶⁰ V. Căpitanu, *Cercetările arheologice.....*, în *Carpica*, XXVI, 1997, p. 104 (fig. 37/5, 6).

⁶¹ V. Ursachi, *Zargidava.....*, p. 449 (pl. 103/2, 4; 104/4, 6, 7), 451 (pl. 107/1, 2), 452 (pl. 109/4-6); Idem, *Elementele decorative.....*, în *Arh.Mold.*, XVIII, 1995, p. 34-43 (pl. II/4, 6, 10; V/16).

⁶² R. Vulpe, *op. cit.*, în *Materiale*, I, 1953, p. 286 (fig. 72/3).

⁶³ Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 362 (pl. CXLVI/1-3, 5).

⁶⁴ V. Ursachi, *op. cit.*, în *Carpica*, I, 1968, p. 142 (fig. 25/6).

⁶⁵ Idem, *op. cit.*, în *Studia-Bibliotheca Cymidavae* (In honorem dr. Florea Costea), Brașov, 2007, p. 262 (pl.

Tabelul următor reflectă dispunerea cantitativă a decorurilor pe ceramica făcută la roată, de la Roșiori-Neamț:

Ceramică/ Decoruri	Decor lustruit	Decor cu brăduți	Decor de linii vălurite	Decor de linii hașurate	Decor de linii oblice
Ceramica la roată cenușie	50%	5%	7%	7%	5%
Ceramica la roată cărămizie	15%	-	3%	3%	5%

*

Cunoscute încă din epoca bronzului și din eneolitic, unele decoruri (lustruiala, brăduțul), alături de celelalte descrise, s-au păstrat și perpetuat în timp, încă din perioada veacurilor IV-II î.Hr. până în secolele II-III d.Hr. iar o parte s-au menținut și la vasele lucrate la roată de către populația veche românească. Considerate ornamente de tradiție geto-dacică, acestea au fost utilizate de timpuriu, fiind observate la numeroasele exemplare găsite la Bâta Doamnei-Neamț, Poiana-Galați, Brad, și Răcățiu-Bacău, deja menționate prin intermediul analogiilor.

În așezarea de la Roșiori s-au descoperit și recipiente (fructiere, vase-urnă, căni), care prezintă urme de reparație (găuri), fapt ce indică preocuparea membrilor acestei comunități pentru păstrarea exemplarelor respective, deoarece numărul lor era mai mic comparativ cu al vaselor modelate la mână, iar totodată costurile erau mai mari între cele două categorii ceramice. Zgura de ceramică găsită în strat și în complexele de locuire de la Roșiori indică o posibilă producere a vaselor local, însă până la descoperirea unor dovezi concrete (locuințe-atelier, cuptoare specializate în arsul oalelor), această teorie este doar ipotetică. Totodată, dotarea locuințelor, cu astfel de vase, era posibilă prin aducerea lor de la cel mai apropiat centru de producere a recipientelor, aflat la Butnărești – Neamț⁷⁰ (o locuință-atelier și cuptoare de ars ceramică).

Din punct de vedere spiritual, pot fi amintite și două cănițe, făcute la roată, din pastă fină, de culoare cenușie și cărămizie, care au inscripționate după ardere, pe suprafața exterioară, în zona burții, câte un X, considerat de unii specialiști și *crucea Sfântului Andrei*⁷¹. Așadar, putem considera că această comunitate dacică, de pe malul Moldovei, avea idee despre frământările produse în rândul religiei creștine, de la final de secol III, dinaintea recunoașterii oficiale din prima parte a veacului următor.

XIV/3), 267 (pl. XIX/1).

⁶⁶ Idem, *op. cit.*, în *Mem.Antiq.*, XXII, 2001, p. 248-pl. XV/2.

⁶⁷ P. Șadurschi, N. Ungureanu, *op. cit.*, în *Hierasus*, X, 1996, p. 47 (fig. 5/4).

⁶⁸ M. Ignat, *Dacii liberi din Moldova.....*, p. 97-98 (fig. 13/4).

⁶⁹ *Ibidem*, p. 165 (pl. 3-M21).

⁷⁰ Săpături desfășurate de Gh. Bichir și V. Ursachi într-o așezare și necropolă din secolele II-III d.Hr. În așezare s-au descoperit șase cuptoare de ars ceramică și un atelier de olărie (fragmentele găsite au permis întregirea a 36 de vase). Aceste informații au fost semnalate în câteva publicații: Gh. Bichir, *Cuptoarele de ars ceramică din cadrul culturii Vârteșcoiu-Poienestii. Un atelier de olărie descoperit la Butnărești*, în *SCIV*, t. 17, 1966, 3, p. 489-509; Idem, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., 11, 1967, p. 177-224; V. Ursachi, *op. cit.*, în *Carpica*, I, 1968, p. 147.

⁷¹ G. D. Hânceanu, *Cănițele cu semne din așezarea de la Roșiori-Dulcești*, în *Carpica*, XXXIV, 2005, p. 115-122; Idem, *Cercetările arheologice din 2005 de la Roșiori – Dulcești (jud. Neamț)*, în *Mem.Antiq.*, XXIV, 2007, p. 421, 440-441, 458-459.

LE DÉCOR DE LA CÉRAMIQUE TRAVAILLÉE À LA ROUE DE L'ÉTABLISSEMENT DACE DE ROȘIORI – DULCEȘTI (DÉP. DE NEAMȚ)

Le site de Roșiori - Dulcești (dép. de Neamț) nous a fourni pendant les quatre campagnes archéologiques qu'on y a effectuées plusieurs matériaux: parmi eux les plus nombreux sont les vases céramiques (fragmentés ou entiers). La catégorie prédominante du point de vue quantitatif est la céramique travaillée à main (vase sac et cassolette), 60% du total; tandis que du point de vue qualitatif on enregistre une prédominance de la céramique travaillée à la roue, environ 40%. En ce qui concerne la céramique travaillée à la roue, on remarque la prédominance de la céramique grisâtre, environ 70%, tandis que la proportion de la céramique rougeâtre atteint 30%.

Les principales catégories céramiques travaillées à la roue découvertes dans l'établissement de Roșiori sont: les tasses, les petites tasses, fruitières, les vases - urnes, les écuelles, les bols et les passoirs, la plupart d'entre eux décorés à l'extérieur.

Du point de vue ornemental, les vases travaillés à la roue présentent généralement un décor poli, simple ou combiné à des autres motifs, toujours réalisés par polissage. Ainsi les décors les plus utilisés sont-ils:

- décor poli, simple qui couvre entièrement la surface extérieure des vases (sur la céramique grisâtre et rougeâtre);
- décor avec des sapins, réalisé par polissage, qu'on trouve sur le cou des vases tout seul ou associé à d'autres motifs décoratifs (la ligne ondulée) sur la céramique grisâtre;
- décor avec des lignes ondulées, polies, simples ou doubles, placé sur le corps des vases (sur la céramique grisâtre et rougeâtre);
- décor en lignes hachurées, réalisé par polissage (sur la céramique grisâtre et rouge);
- décor disposé seul ou en deux registres, le dernier délimité par une ligne horizontale, composé de lignes obliques, les unes disposées vers la gauche, les autres vers la droite, sous la forme des « rayons de soleil » (sur la céramique grisâtre et rougeâtre).

Le plus utilisé type de décor est celui poli, simple, qu'on reconnaît sur une grande partie des vases travaillés à la roue, mais aussi sur d'autres types d'objets (fusaïoles). Tous les motifs décoratifs sont transmis de la période antérieure (les siècles IV-II av. J.C.). Ils sont rencontrés aussi dans les siècles II-III ap. J. C., et ultérieurement sur les vases de la population roumaine ancienne (la ligne ondulée).

LÉGÈNDE DES PLANCHES

PLANCHE I: tasse à semences carbonisées, travaillée à la roue, en pâte fine, couleur jaunâtre-rougeâtre, décor poli (Trou 1/2005). II-III siècle ap. J. C.

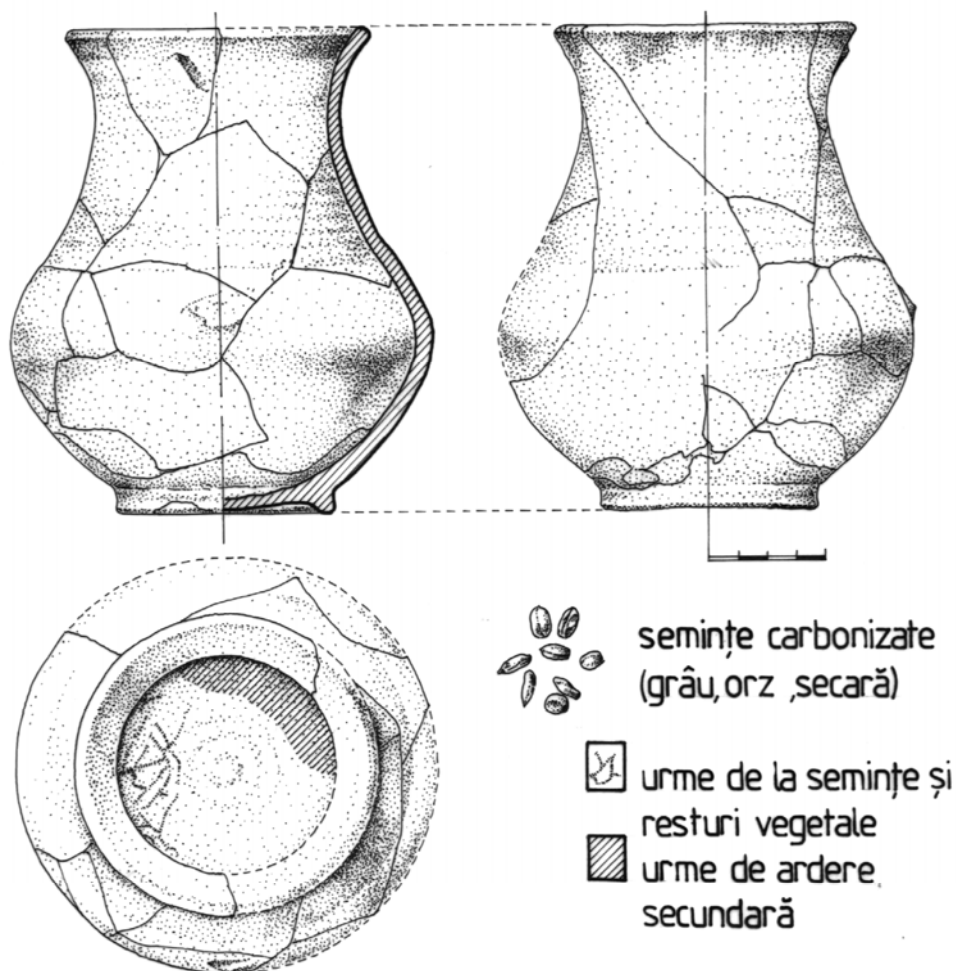
PLANCHE II: 1. vase-urne, travaillée à la roue, en pâte fine, couleur rougeâtre, décor poli (Trou 1/2005); 2-5 tasses travaillées à la roue, en pâte fine, couleur grisâtre, décor poli (2, 4, 5 – Cas. A/2006; 3 – Cas. B/2007). II-III siècle ap. J. C.

PLANCHE III: 1-4 petites tasses travaillées à la roue, en pâte fine, couleur grisâtre, décor poli (1, 2 – Trou 2/2006; 3 – Trou 1/2006; 4 – Cas. A/2006); 5. bol travaillé à la roue, en pâte fine, couleur grisâtre, décor poli (Cas. A/2006). II-III siècle ap. J. C.

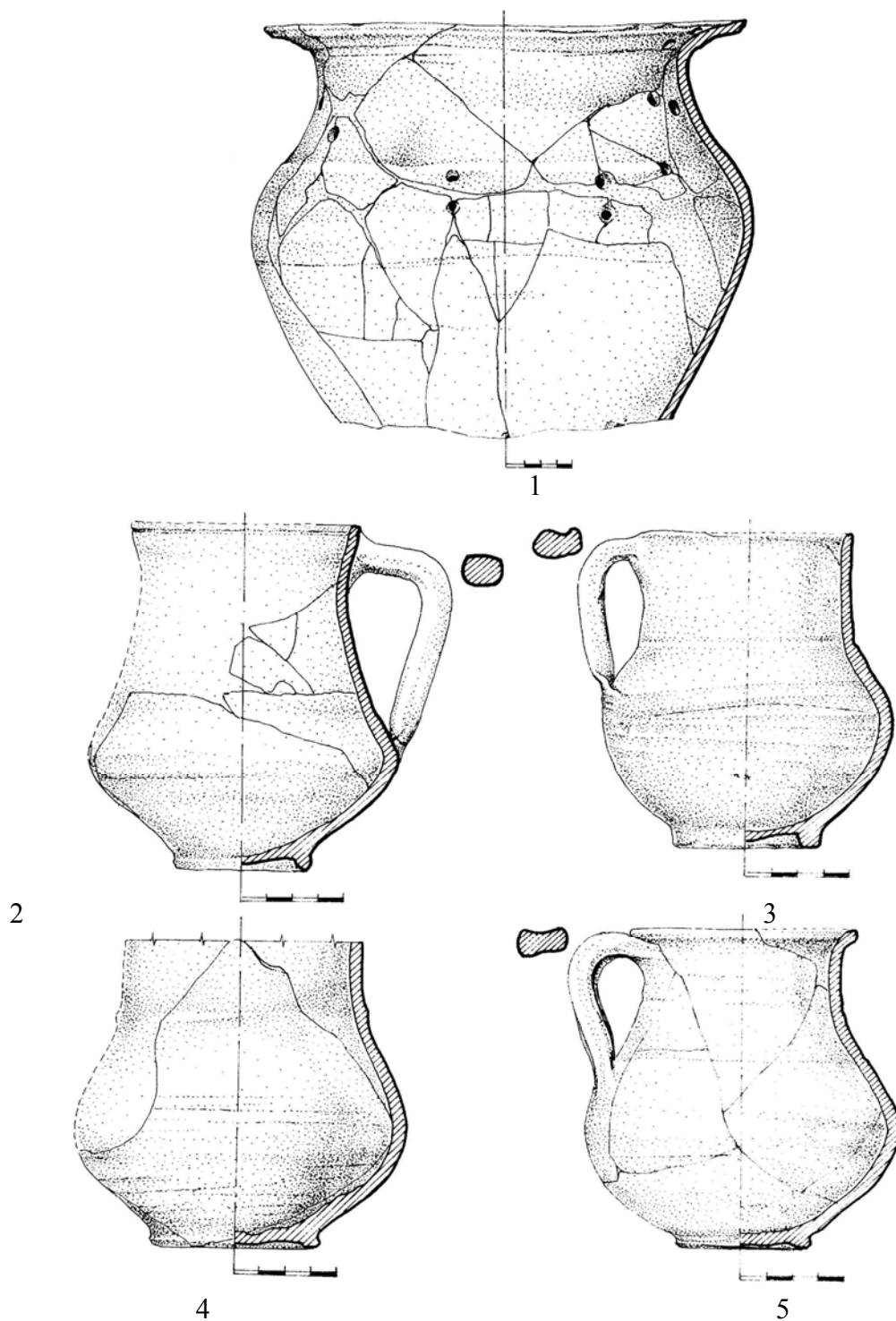
PLANCHE IV: 1. petite tasse travaillé à la roue, en pâte fine, couleur grisâtre, décor en lignes obliques (S VIII/2007); 2. lèvre provenant d'une tasse travaillé à la roue, en pâte fine, couleur grisâtre, décor au petit sapin (Cas. B/2007); 3. ventre provenant d'une tasse travaillé à la roue, en pâte fine, couleur grisâtre, décor au petit sapin et ligne ondulée (Cas. A, Trou 2/2006); 4-5. ventres provenant de tasses travaillées à la roue, en pâte fine, couleur grisâtre et rougeâtre, décor en hachures (4 – Cas. A, Trou 2/2006; 5 – passim/2006). II-III siècle ap. J. C.

PLANCHE V: 1. tasse de luxe, travaillé à la roue, en pâte fine, couleur grisâtre, présente une empreinte digitale et un décor au petit sapin (Cas. 1, Trou 5/2005); 2. tasse de luxe, travaillé à la roue, en pâte fine, couleur jaunâtre-rougeâtre, ornée de lignes obliques (Cas.1, Trou 2/2005). II-III siècle ap. J. C.

PLANCHE VI: 1, 2 fragments provenant des cous des tasses travaillées à la roue, en pâte fine, couleur grisâtre-rougeâtre, ornés de lignes ondulées (1 – Cas. B, Trou 2/2007; 2 – SV/2006); 3. fragment provenant d'une coupe de vase à fruit, en pâte fine, couleur grisâtre, orné sur la lèvre d'une ligne ondulée (S IV/2005). II-III siècle ap. J. C.

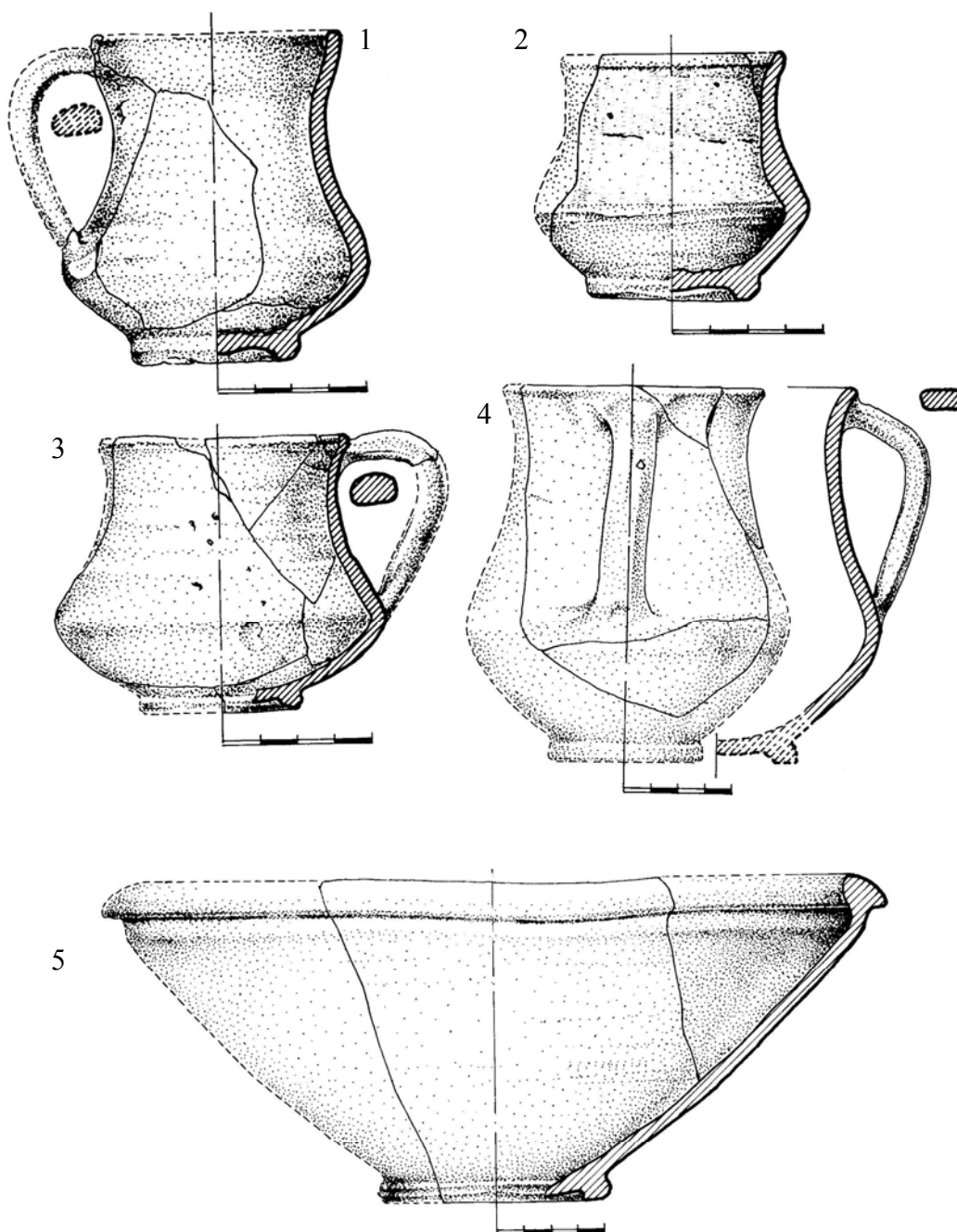

PLANȘA I: Cană cu semințe carbonizate, executată la roată, din pastă fină, culoare gălbui-cărmăz, cu decor lustruit (Gr. 1/2005). Secolele II – III d.Hr.

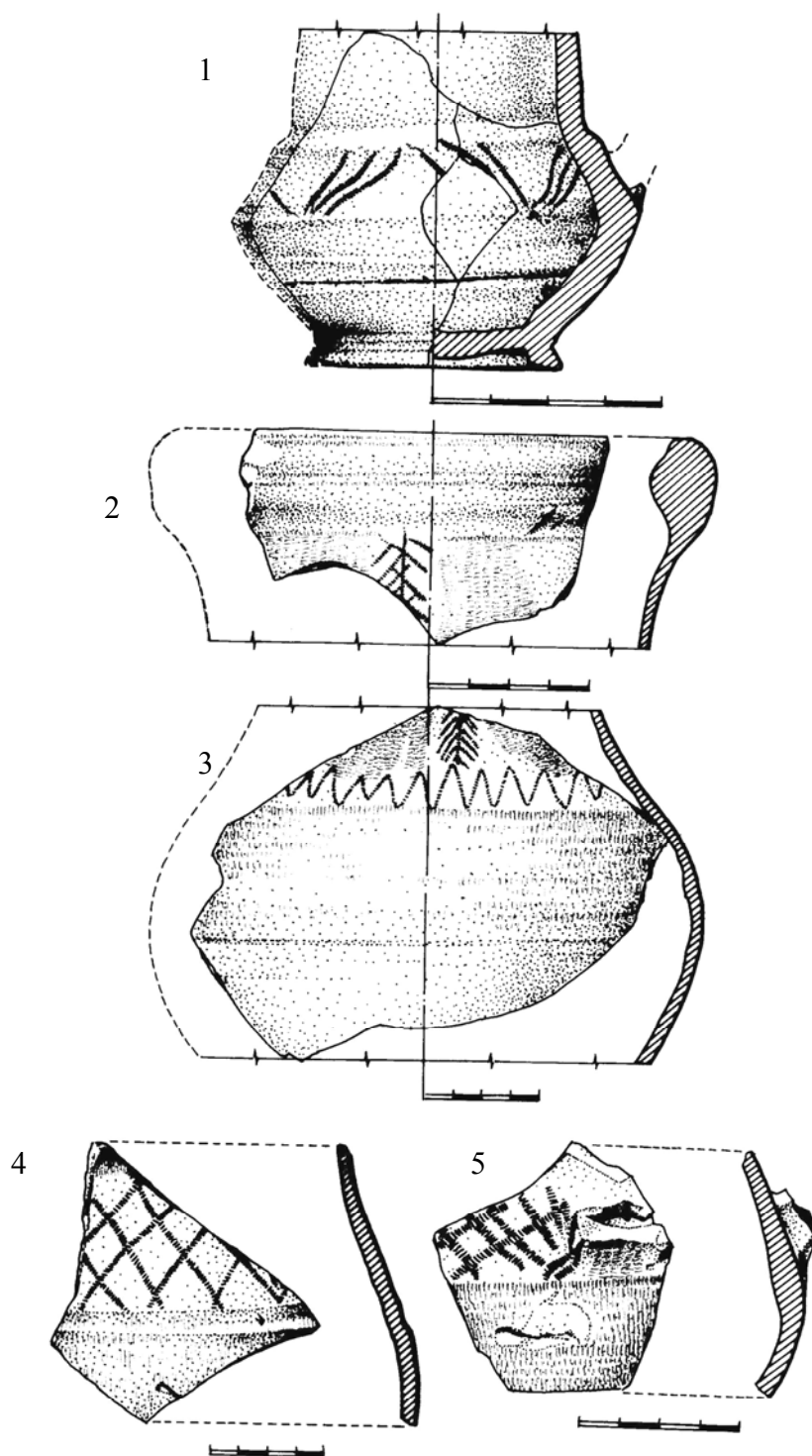

PLANȘA II: 1. vas-urnă, făcut la roată, din pastă fină, de culoare cărămizie, cu decor lustruit (Gr.1/2005); 2-5. căni la roată, din pastă fină, de culoare cenușie, cu decor lustruit (2, 4-5-Cas. A/2006; 3-Cas. B/2007). Secolele II-III d.Hr.

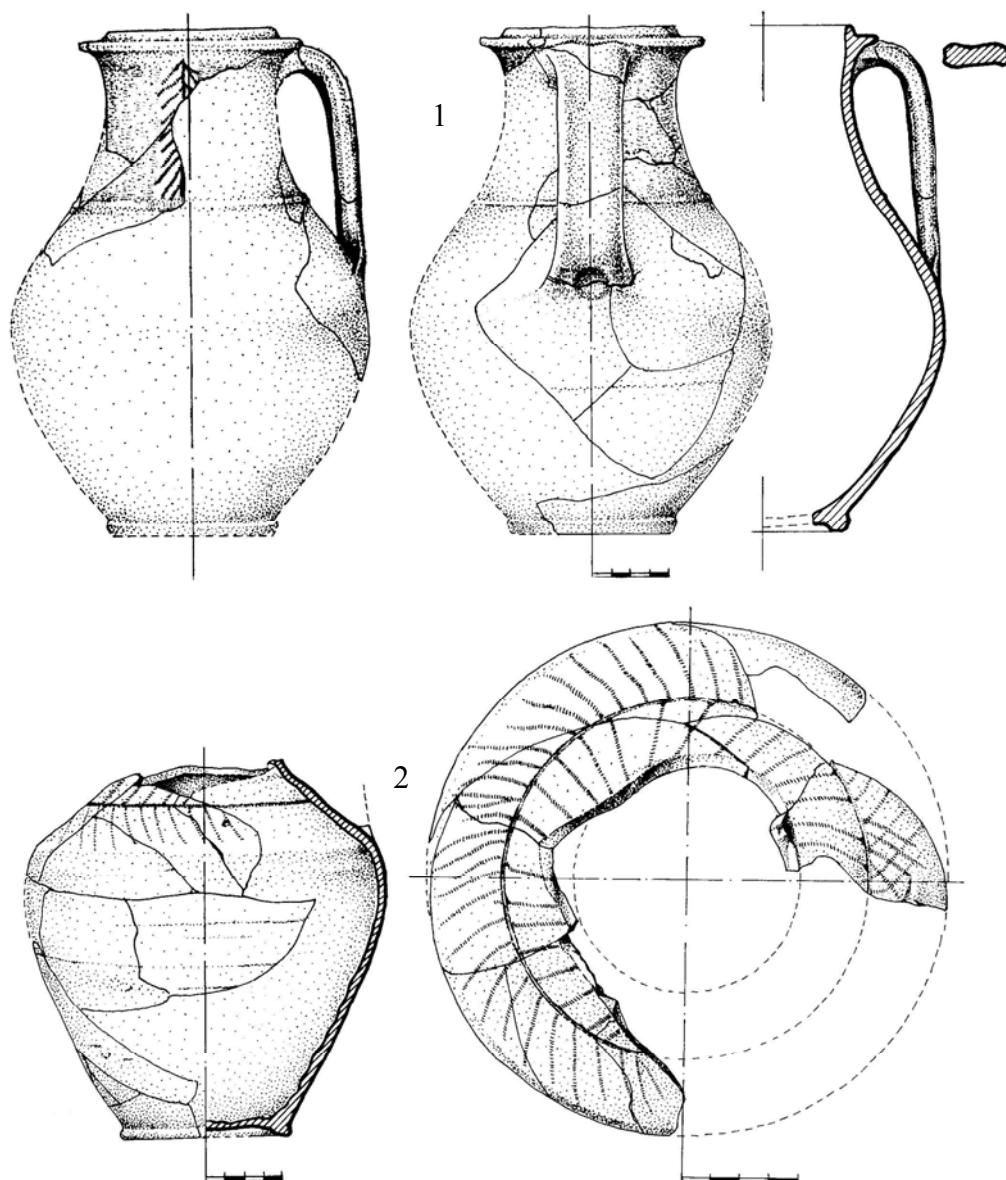

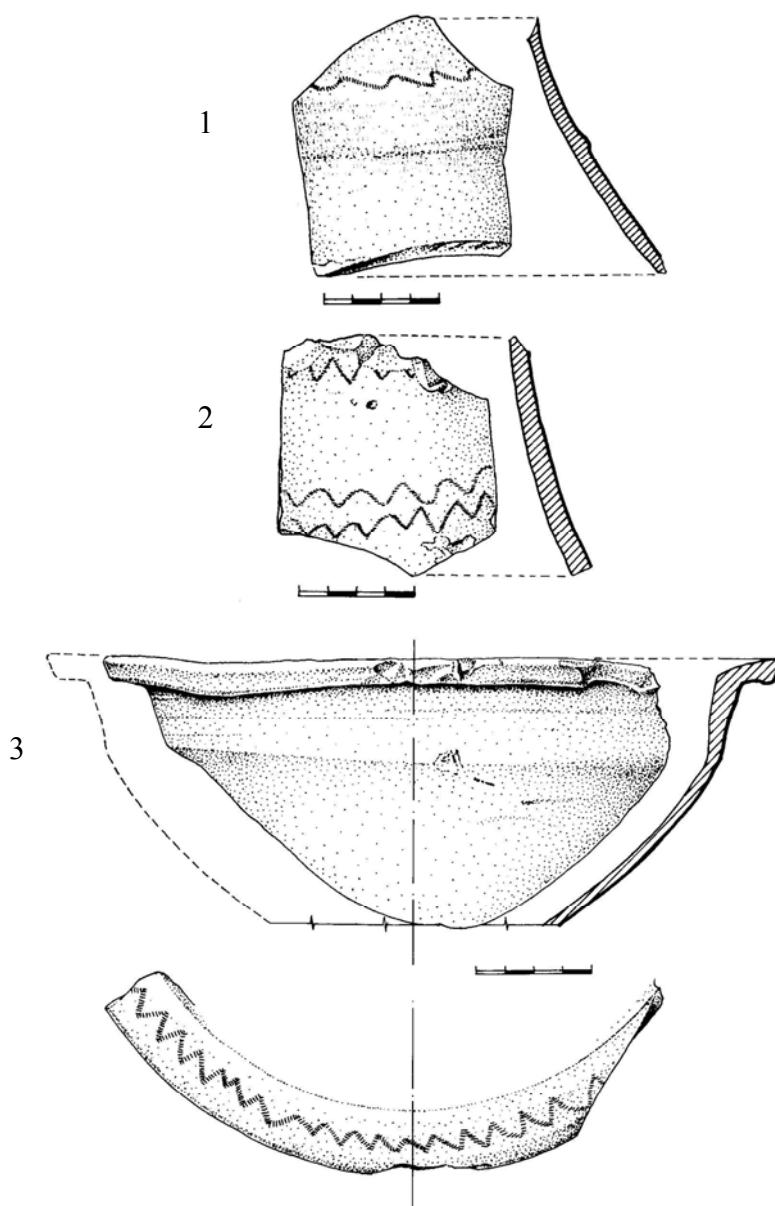
PLANȘA III: 1-4. cănițe, lucrate la roată, din pastă fină, de culoare cenușie, cu decor lustruit (1, 2-Gr. 2/2006; 3-Gr.1/2006; 4-Cas.A/2006);
5. castron făcut la roată, din pastă fină, de culoare cenușie, decor lustruit (Cas.A/2006).
Secolele II-III d.Hr.

PLANȘA IV: 1. căniță lucrată la roată, din pastă fină, de culoare cenușie, cu decor de linii oblice (SVIII/2007); 2. buză de cană, la roată, din pastă fină, de culoare cenușie, ornamentată cu brăduț (Cas.B/2007); 3. burtă de cană, executată la roată, din pastă fină, de culoare cenușie, Decorată cu brăduț și linie vălurită (Cas.A-Gr.2/2006); 4-5. burți de la căni, la roată, din pastă fină, de culoare cenușie și cărămizie, decor hașurat (4-Cas.A, Gr.2/2006; 5-passim/2007). Secolele II-III d.Hr.

PLANȘA V: 1. cană de lux, executată la roată, din pastă fină, de culoare cenușie, cu amprentă digitală și decor cu brăduț (Cas.1-Gr.5/2005); 2. cană de lux, lucrată la roată, din pastă fină, de culoare gălbui-cărămizie, ornamentată cu linii oblice (Cas.1-Gr.2/2005). Secolele II-III d.Hr.

PLANȘA VI: 1, 2. fragmente de la gâturi de căni, lucrate la roată, din pastă fină, de culoare cenușie și cărămizie, decorate cu linii vălurite (1-Cas.B, Gr.2/2007; 2-SV/2006); 3. fragment cupă de fructieră, la roată, din pastă fină, de culoare cenușie, ornamentată pe buză cu o linie vălurită (SIV/2005). Secolele II-III d.Hr.